

ОСОБИСТІСНИЙ АСПЕКТ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Постановка проблеми. Однією з найважливіших проблем вищої освіти залишається її якість, що виступає в сучасному швидкоплинному світі національним пріоритетом, одним із найважливіших факторів безпеки та розвитку держави. Необхідність підвищення якості вітчизняної освіти є постулатом, задекларованим Національною доктриною розвитку освіти України [1], міжнародними угодами у освітній галузі, документами Болонського процесу, зокрема Комюніке конференції міністрів європейських країн, відповідальних за сферу вищої освіти (м. Лондон, 16-19.05.2007, “На шляху до Європейського простору вищої освіти: відповіді на виклики глобалізації”) [2] тощо.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Концептуальні засади та інші питання якості освіти неодноразово досліджувалися науковцями і висвітлювалися у працях В. Кременя, А. Алексюка (якість освіти як основа загальноцивілізаційних змін, інноваційного суспільства та освітньо-глобалізаційних процесів), В. Бочарнікової, Т. Ільїної, М. Лещенко, С. Різниченко (розробка сучасних освітньо-діагностичних технологій), В. Безпалька, В. Онищука, І. Підласого, О. Савченко (теоретичні підходи до проблеми якості, діагностики процесу освіти), Ю. Алферова, С. Гончаренка, Г. Єльнікової, В. Зайчука, Г. Кузнєцова, Т. Лукіної (управлінський контекст), О. Ляшенка, О. Локшиної, О. Овчарук (стратегічні пріоритети якості в діяльності систем освіти різних країн, міжнародна практика розв’язання проблем якості освіти) та інших. Разом із тим, особистісно-психологічне ставлення суб’єктів вищої освіти, насамперед, студентів до проблеми її якості залишаються малодослідженими.

Постановка завдання. Метою цієї статті є розгляд особливостей особистісного сприйняття проблеми якості освіти студентами з різною самооцінкою знань, умінь та навичок.

Виклад основного матеріалу. Якість освіти ми будемо розглядати як співвідношення цілі та результату, тобто міру досягнення мети освітнього процесу [4, с. 8]. Під якісною освітою сучасна наука розуміє не лише ґрунтовне засвоєння знань, умінь та навичок, а також їхнє творче усвідомлення та використання, органічно пов’язане з розвитком задатків та здібностей людини, її особистісним удосконаленням та реалізацією можливостей. Якісна освіта можлива лише на основі такого її змісту, який відповідає потребам самої особистості, вимогам сучасного суспільства, досягненням науки, техніки та технологій, світовим стандартам освіти.

Під *особистісним аспектом якості освіти* ми будемо розуміти відображення поняття “якість освіти” у свідомості сучасних студентів та їх особистісне ставлення до цього освітнього прояву.

Сприйняття проблеми якості освіти кожним студентом тісно пов’язане з різними факторами особистісного характеру: особливостями мотивації до навчання, вибором власних цілей освіти, міжособистісними ставленнями суб’єктів освітнього процесу, самооцінкою результатів освіти тощо. Як правило, інформація щодо особистісного аспекту якості освіти з різних причин залишається внутрішньо-закритою, але відноситься до тих індивідуально-психологічних особливостей, які впливають на якість освіти.

Для вивчення означеного аспекту 2009 року було проведено опитування 234

студентів другого курсу державного навчального закладу IV рівня акредитації – Української інженерно-педагогічної академії (м. Харків), у процесі якого намагалися з'ясувати, як різні категорії респондентів розуміють поняття “якості освіти” та які найбільш значущі його ознаки виділяють. З цією метою студентам були запропоновані такі запитання.

1). Яку оцінку за чотирибальною шкалою отримують Ваші знання, уміння, навички у викладачів: а) переважно “відмінно”; б) переважно “добре”; в) переважно “задовільно”?

2). Яку самооцінку за чотирибальною шкалою Ви даєте власним знанням, умениям, навичкам? (Варіанти відповідей аналогічні попереднім).

Порівняння і аналіз відповідей на ці два запитання дав можливість розподілити усіх респондентів за семи підвибірками та трьома підгрупами. Підвибірки були сформовані таким чином:

– “а” – студенти, оцінка якості знань яких із боку викладачів та самооцінка співпадає з “відмінно”;

– “б” – студенти, оцінка якості знань яких із боку викладачів та самооцінка співпадає з “добре”;

– “в” – студенти, оцінка якості знань яких із боку викладачів та самооцінка співпадає з “задовільно”;

– “г” – студенти, оцінка якості знань яких із боку викладачів, на їх думку, занижена з “відмінно” на “добре”;

– “д” – студенти, оцінка якості знань яких із боку викладачів, на їх думку, занижена з “добре” на “задовільно”;

– “е” – студенти, оцінка якості знань яких із боку викладачів, на їх думку, завищена з “добре” на “відмінно”;

– “є” – студенти, оцінка якості знань яких із боку викладачів, на їх думку, завищена із “задовільно” на “добре”.

Підвибірки “а-в” були виділені в першу підгрупу, яка об’єднала студентів, для яких оцінка викладачів співпадала з самооцінкою рівня знань, умінь та навичок;

“г, д” – у другу, до якої ввійшли студенти, для яких оцінка викладачів була заниженою в порівнянні з самооцінкою рівня знань, умінь та навичок студентів;

“е, є” – у третю підгрупу, які вважали оцінку викладачів завищеною в порівнянні з самооцінкою навчальних досягнень самих студентів. Перша підгрупа склала 169 студентів або 72 %, друга – 46 (20 %), третя – 19 (8 %). Відповіді на питання анкети розподілялися за виділеними підгрупами.

Слід зазначити, що ми не ототожнюємо означені підгрупи зі студентами з об’єктивною, завищеною та заниженою самооцінкою, хоча й розуміємо, що таких студентів у відповідних підгрупах є значна частина. Але відмінності в оцінці результатів навчання з боку викладача та самооцінці студента можуть бути породжені й іншими причинами, як от: порушення об’єктивності оцінювання з боку викладачів, використання не досить валідних та надійних методів оцінювання, недостатнє усвідомлення студентами критеріїв оцінювання тощо.

Найважливіше з питань анкети стосувалося уточнення розуміння студентами поняття “якість освіти”, а саме: “Вкажіть, які з перелічених нижче показників якості освіти Ви вважаєте найважливішими?”

Таблиця 1

Уявлення студентів про значущість показників якості освіти

		Кількість виборів, здійснених студентами першої підгрупи			Кількість виборів, здійснених студентами другої підгрупи		Кількість виборів, здійснених студентами третьої підгрупи		Ранг вибору, здійсненого студентами з першої підгрупи			Ранг вибору, здійсненого студентами другої підгрупи		Ранг вибору, здійсненого студентами третьої підгрупи		Загальна кількість виборів	% від загальної кількості можливих виборів	Ранг вибору
		а	б	в	г	д	е	є	а	б	в	г	д	е	є			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
	Кількість студентів, які робили певні вибори	25	135	9	20	26	12	7	–	–	–	–	–	–	–	234	–	–
1.	Розвиток студента як самодостатньої особистості*	15	60	4	12	11	8	2	1	5	2	2	3	1	7	112	48	3
2.	Позитивна мотивація навчання*	8	34	3	9	10	5	–	7	9	11	6	6	7	–	69	29	8
3.	Високий рівень знань, умінь, навичок, які одержує студент	14	102	4	16	14	8	1	2	1	3	1	2	2	1	159	68	1

Продовження таблиці

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
4.	Зв'язок знань із життям, здатність застосовувати їх на практиці	13	102	8	16	20	9	4	3	2	1	3	1	3	4	172	53	2
5.	Готовність студента навчатися впродовж усього життя*	7	45	3	11	5	4	–	9	6	10	4	12	8	–	75	32	7
6.	Рівень освіченості, який дає середня школа	6	24	4	3	3	1	3	8	11	4	12	15	14	3	44	19	11
7.	Відповідність змісту освіти вимогам часу, викликам інформаційного суспільства, досягненням світової науки і культури*	8	41	3	4	11	6	2	6	7	7	11	5	5	6	75	32	9
8.	Високий рівень кваліфікації викладачів	13	67	5	11	15	7	2	3	4	5	5	4	4	7	120	51	4
9.	Оснащеність навчальних закладів сучасними, насамперед, комп'ютерними засобами навчання	11	45	2	7	14	4	5	4	8	8	10	7	11	2	88	38	6
10.	Визнання вітчизняних документів про освіту за кордоном	6	29	2	7	7	3	1	10	10	7	8	8	9	10	55	26	10

Продовження таблиці

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
11	Якість управління освітніми процесами з боку державних органів освіти *	6	21	1	6	5	3	1	9	12	7	9	11	10	10	43	18	12
12	Широке використання в педагогічному процесі народної педагогіки, фольклорно-етнографічних матеріалів	2	7	2	3	3	–	2	12	16	9	13	14	–	9	19	8	16
13	Організованість студента, високий рівень навичок самонавчання	10	73	3	8	9	6	4	5	3	7	7	9	6	5	11 3	48	5
14	Готовність керівних і педагогічних кадрів до інноваційних процесів*	2	12	2	1	3	3	1	13	14	9	15	15	11	11	24	10	15
15	Відповідність навчальних досягнень студентів освітнім стандартам	2	14	2	1	5	3	1	12	13	9	16	10	12	11	28	12	13
16	Реалізація оздоровчої функції освіти, уникнення негативних перевантажень	2	12	2	2	5	1	–	11	15	9	14	13	13	–	24	10	14
17	Власні варіанти відповідей	2	1	–	–	–	–	–	14	17	–	–	–	–	–	3	1	17

* – Позначення тих показників якості освіти, які є загальноприйнятими щодо перевірки у навчальних закладах. – Авт.

Студенти мали можливість вивчити перелік з 16 показників якості освіти, серед яких були усталені й рекомендовані до впровадження для моніторингу [5] й ті, що відповідають новим вимогам і тільки-но знаходять теоретичне обґрунтування в роботах учених [3], [6]. Респондентам пропонувалося вибрати 1-5 найважливіших показників або вписати варіант альтернативної відповіді.

Проведене опитування дало такі результати за загальною кількістю виборів, відсотком від загальної кількості респондентів та місцем за рангом (табл. 1). Під рангом ми розуміємо відношення суми місць вибору (місця визначаються в діапазоні 1-5 для кожного вибору) до кількості виборів даного показника, за умови, що порівнюються показники з близькою кількістю виборів.

Аналіз загальних результатів опитування свідчить, що найважливішими показниками якості освіти студентський загал вважає таку їх послідовність:

- високий рівень знань, умінь, навичок, які одержує студент;
- зв'язок знань із життям, здатність застосовувати їх на практиці;
- розвиток студента як самодостатньої особистості;
- високий рівень кваліфікації викладачів;
- організованість студента, високий рівень навичок самонавчання.

Студенти, самооцінка навчальних досягнень яких співпадає з оцінкою викладачів, вибудували таку ієрархію з п'яти найважливіших показників якості освіти:

- високий рівень знань, умінь, навичок, які одержує студент;
- зв'язок знань із життям, здатність застосовувати їх на практиці;
- високий рівень кваліфікації викладачів;
- розвиток студента як самодостатньої особистості;
- організованість студента, високий рівень навичок самонавчання.

Студенти, самооцінка знань, умінь та навичок яких вище за відповідну оцінку викладачів, найсуттєвішими показниками якості освіти вважають:

- зв'язок знань із життям, здатність застосовувати їх на практиці;
- високий рівень знань, умінь, навичок, які одержує студент;
- відповідність змісту освіти вимогам часу, викликам інформаційного суспільства, досягненням світової науки і культури;
- розвиток студента як самодостатньої особистості;
- позитивна мотивація навчання.

Студенти, самооцінка знань, умінь та навичок яких нижче за відповідну оцінку викладачів, вважають найсуттєвішими показниками якості освіти такі:

- розвиток студента як самодостатньої особистості;
- зв'язок знань із життям, здатність застосовувати їх на практиці;
- високий рівень знань, умінь, навичок, які одержує студент;
- високий рівень кваліфікації викладачів;

відповідність змісту освіти вимогам часу, викликам інформаційного суспільства, досягненням світової науки і культури.

Отже, студенти в цілому, як і представники двох перших підгруп, якість освіти ототожнюють, перш за все з високим рівнем засвоєння змісту освіти, зв'язком знань із життям і здатністю застосовувати їх на практиці. Це зобов'язує вищі навчальні заклади організувати високопродуктивний навчальний процес з урахуванням досягнень сучасної науки, інноваційних технологій, динаміки змін ринку праці з метою підготовки конкурентоспроможних фахівців.

Вибір означених двох показників якості освіти як найважливіших співзвучний твердженню Л. Виготського, що навчання веде за собою розвиток особистості. Одночасно студенти, які вважають, що викладачі оцінюють їхні знання вище реального рівня, віддали перевагу розвитку студента як самодостатньої особистості. Звичайно, так чи інакше, вибір усіма підгрупами студентів цього показника серед п'ятірки найсуттєвіших, зобов'язує вищу школу більш цілеспрямовано йти шляхом антропоцентризму, створювати необхідні умови для розвитку кожного студента, реалізовувати всі можливості особистісно-орієнтованого підходу в освіті.

Загал студентів та окремі підгрупи респондентів (крім студентів, які самооцінюють власні навчальні досягнення вище в порівнянні з результатами педагогічного оцінювання) закономірно вважають, що значний вплив на якість освіти має високий рівень кваліфікації викладачів. Лише за цієї важливої передумови вища освіта спроможна підготувати фахівців, здатних до якісної і результативної діяльності, спроможних до творчих та інноваційних рішень, професійного саморозкриття та постійного самовдосконалення. Тому систематична діяльність щодо підвищення рівня педагогічної компетентності та кваліфікації продовжує залишатися основним напрямком діяльності кожного фахівця вищої школи, кафедр, науково-методичних об'єднань, педагогічної спільноти.

Одночасно підгрупа студентів, які оцінюють власні знання, уміння та навички вищим балом, ніж викладачі, віддала перевагу позитивній мотивації навчання. З урахуванням того, що ця підгрупа закономірно включає значну частину респондентів із завищеною самооцінкою, зрозумілим є превалювання такого особистісного параметру на протигагу показнику "високий рівень кваліфікації викладачів". Разом із тим, підсумки анкетування свідчать, що студенти недооцінюють роль позитивної мотивації навчання, визначивши їй тільки загальне 8 місце, у той час як студенти першої підгрупи надали цьому показникові 9 місце, другої – 5, а респонденти третьої підгрупи, серед яких є частина з заниженою самооцінкою, – аж 13 місце за рангом. Уміле спрямування студентів на усвідомлення позитивних мотивів навчання, формування стійкої внутрішньої мотивації – з одного боку, підвищення самооцінки осіб, які належать до третьої підгрупи – з іншого, можуть бути суттєвим резервом покращення якості вищої освіти.

Навчити студента поза його волею неможливо, і це суттєво орієнтувало опитуваних на вибір наступного показника. Самонавчання – це, з одного боку, особистісний вибір власної траєкторії навчання, а з іншого, суттєва частина систематичної освіти, без якої неможливе поглиблення, розширення і зміцнення знань, умінь та навичок. Показово, що на п'ятому за рангом місці в загальних підсумках опитування й за виборами першої підгрупи студентів стоїть показник "організованість студентів та високий рівень навичок самонавчання". Це засвідчує усвідомлення переважною частиною респондентів значення власної ролі в підвищенні якості освіти. Але далеко не всі студенти визнають важливість самонавчання, оскільки представники другої та третьої підгруп опитуваних поставили його лише на 8 та 7 місця. З іншого боку, вибір цього показника як домінуючого не свідчить про високий рівень досвіду самонавчання, оскільки з часом все більша частина студентів підмінює самостійну пізнавальну діяльність вибором сумнівної якості інформації з мережі Інтернет. У процесі некритичного ставлення до обраних таким чином матеріалів, а іноді й механічного їх копіювання, студенти не розвивають, а навіть втрачають напрацьований раніше рівень самонавчальної діяльності.

На жаль, не ввійшов до п'ятірки переважних виборів якості освіти провідний

принцип сучасної освіченості, підкреслений Болонською декларацією та іншими документами Європейського простору вищої освіти, – готовність сьгоднішніх студентів до навчання впродовж усього життя. Причому студенти з завищеною самооцінкою навчальних досягнень виражають більшу готовність до такого навчання, бо поставили цей показник на 4 місце, у той час як студенти з першої та третьої підгруп надали цьому показнику відповідно 10 та 8 місце. Отже, значна частина респондентів ще не усвідомила ролі освіти у професійній самореалізації та не має сформованої налаштованості на тривалу освітню працю, що, звичайно, негативно впливає на якість освітніх результатів.

Не надають важливого особистісного значення респонденти усіх груп і такому чиннику як визнання вітчизняних документів про освіту за кордоном (10-11 місця), хоча міжнародно-правова роль Лісабонської Конвенції про визнання кваліфікацій з вищої освіти в Європейському регіоні (1997 р.) та інших документів є суттєвою для всієї Зони європейської вищої освіти, до якої належить і вища школа нашої держави. Але вплив цього чинника на якість освіти сьгоднішніх студентів опосередкований, а отже, й несуттєвий, бо відсторонений у часі й має для кожного характер лише імовірнісної перспективи.

Не можна залишити без уваги й той факт, що близько чверті студентів віддали перевагу матеріально-інструментальному показнику (оснащеність навчальних закладів сучасними, насамперед, комп'ютерними засобами навчання) супроти таких значних чинників змістовного характеру як відповідність навчальних досягнень студентів освітнім стандартам, відповідність змісту освіти вимогам часу, викликам знаннієвого суспільства, досягненням світової науки і культури, які мають хвилювати сучасного студента як майбутнього суб'єкта професійної конкуренції на ринку праці.

Не довіряють респонденти й таким показникам, як вплив якості управління освітніми процесами з боку державних органів освіти та готовність керівних і педагогічних кадрів до інноваційних процесів. Не останню роль у виборі цих чинників, на наш погляд, відіграє зневіра у якість та результативність державного управління в освітній сфері та суспільстві в цілому. Характерно, що студенти із заниженою самооцінкою поміж представників інших підгруп надали чиннику якості управління найвищий ранг – 8 місце, у той час як респонденти, самооцінка навчальних досягнень яких співпадає з оцінками педагогів, – 13, а студенти з завищеною самооцінкою власної якості освіти – 16 місце. Таке відображення цього чинника у свідомості означених підгруп є закономірним, бо чим нижча самооцінка власних результатів, тим більше студент довіряє зовнішньому управлінню і потребує його.

Непокоїть недооцінювання представниками всіх підгруп опитуваних ролі рівня освіченості, який дає середня школа (10, 13 місця за рангом). Взаємозв'язок загальноосвітніх та професійно орієнтованих знань і навичок очевидний, і на тлі різкого зниження якості найнеобхідніших базових умінь вступників до читання, грамотного письма, осмислення, аналізу та синтезу слід систематично доводити до свідомості випускників середніх шкіл, їх батьків, учителів необхідність підвищення якості засвоєння змісту середньої освіти.

Від студентів очікувалася більш висока оцінка впливу на якість освіти такого показника як реалізація оздоровчої функції освіти та уникнення негативних перевантажень студентів, але якщо студенти із заниженою самооцінкою власних навчальних досягнень визначили цьому показнику 9 місце, то респонденти першої та другої групи відвели 15 та 14 місце.

Опитувані не надали значення й такому показнику, як використання в

педагогічному процесі народної педагогіки, фольклорно-етнографічних матеріалів. Суперечливим вважають цей показник і ряд дослідників [6, с. 49]. Але бажано, щоб майбутні інженери-педагоги бачили можливості поповнення арсеналу власної професійної майстерності з невичерпної скарбниці народної педагогіки, української історії та культури.

Проблема якості освіти, як засвідчують наведені альтернативні показники, сприймається студентами й через фактори, які негативно впливають на її розв'язання, а саме: недостатнє фінансування навчальних закладів з боку держави, що стримує оновлення матеріально-технічної та дидактичної бази, а отже, й впровадження нових освітніх технологій; наслідки економічної кризи, які погіршують фінансовий стан родин, спонукають студентів до суміщення навчання з трудовою діяльністю, що значно обмежує час для самостійної навчальної роботи, змушує пропускати аудиторні заняття; криза на ринку праці, яка породжує депресивне сприйняття перспектив майбутнього працевлаштування, зневіру в можливості знайти роботу за професією навіть за умови отримання якісної професійної підготовки тощо.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Проведене дослідження засвідчує, що особливості особистісного бачення проблеми якості освіти студентами можна використовувати для підвищення її якості. По-перше, важливо посилити роз'яснення серед студентів таких важливих ознак якості освіти, як відповідність знань, умінь та навичок державним і міжнародним освітнім стандартам, готовність освітян до інноваційних процесів тощо. По-друге, формувати позитивну мотивацію до навчання, переконувати в перспективах якісної освіти. По-третє, налаштовувати студентів на навчання впродовж усього життя як необхідну діяльність для підвищення якості професійної компетентності та конкурентоспроможності, вселяти впевненість, що саме фахівці з якісними результатами освіти і самоосвіти можуть сприяти оновленню економіки, виробництва, освіти й культури нашої держави.

Подальші дослідження особистісного аспекту якості освіти можуть мати широке поле вивчення особливостей усвідомлення студентами з різними особистісними характеристиками цієї проблеми та використання результатів таких розвідок для проектування шляхів, вибору методів, прийомів і засобів підвищення якості вищої освіти.

Список використаних джерел

1. Національна доктрина розвитку освіти України // Проф.-техн. освіта. – 2002. – № 3. – С. 2–8.
2. Комюніке “На шляху до Європейського простору вищої освіти: відповіді на виклики глобалізації” // Освіта України. – 2007. – 1 черв. (№ 41).
3. Кремень В. Г. Якісна освіта в контексті загальноцивілізаційних змін / В. Г. Кремень // Педагогіка і психологія. – 2007. – № 2. – С. 5–17.
4. Матрос Д. Ш. Управление качеством образования на основе новых информационных технологий и образовательного мониторинга / Д. Ш. Матрос, Д. М. Полев, Н. Н. Мельникова. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: Педагог. о-во России, 2001. – 128 с.
5. Моніторинг в управлінні навчальним закладом / Касьянова О. М. ; Управлінський супровід моніторингу якості освіти / Волобуєва Т. Б. – Х.: Основа, 2004. – 96 с. – (Серія “Бібліотека журналу “Управління школою”, Вип. 1 (13).
6. Слюсаревський М. М. Соціально-психологічний контекст питання якості освіти / М.М. Слюсаревський // Педагогіка і психологія. – № 2. – 2007. – С. 40–52.

Лисенко С.А.

Особистісний аспект якості вищої освіти

У статті розглядається одна з найважливіших проблем сучасної вищої освіти – її якість у особистісному аспекті сприйняття цього явища студентами. Було встановлено найбільш значущі ознаки поняття “якість освіти”, усвідомлювані майбутніми інженерами-педагогами за результатами опитування трьох категорій респондентів, виділених за критерієм збіжності чи розбіжності оцінки їх навчальних досягнень із боку викладачів із власною самооцінкою. Здійснений аналіз результатів анкетування дозволив виявити можливі шляхи використання особистісного бачення проблеми якості освіти для її покращення.

Ключові слова: якість, вища освіта, особистісний аспект, показник якості освіти, оцінка, самооцінка, навчальні досягнення.

Лысенко С.А.

Личностный аспект качества высшего образования

В статье рассматривается одна из наиболее важных проблем современного высшего образования – его качество в личностном аспекте восприятия этого явления студентами. Были выявлены наиболее важные признаки понятия «качество образования» в восприятии будущими инженерами-педагогами по результатам опроса трёх категорий респондентов, выделенных на основании критериев совпадения или несовпадения оценки их учебных достижений со стороны преподавателей с соответствующей самооценкой. Анализ результатов анкетирования позволил выявить возможные пути использования личностного видения проблемы качества образования для его улучшения.

Ключевые слова: качество, высшее образование, личностный аспект, показатель качества образования, оценка, самооценка, учебные достижения.

S. Lysenko

Personal Aspect of Higher Education Quality

One of the major problems of modern higher education - its quality in personal aspect of perception of this phenomenon by students is considered in the article. The most significant indications of concept of "quality of education, realized by the future engineers-teachers by results of inquiry of three categories of the respondents selected by criterion of coincidence or incongruity of an estimation of their reachings in study by teachers with corresponding self-estimation have been defined. The analysis of results of questioning has allowed to reveal possible ways of usage of personal vision of a problem of quality of education for its improving.

Key words: quality, higher education, personal aspect, education quality index, a self-estimation, educational reachings.

Стаття надійшла до редакції 22.03.2008р.